כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים

הַמַּאֲמָר הַשְׁבוּעִי

דער פרומער וארא

אדמו"ר הזקן

שבוע פרשת וארא

לקבלת המאמר השבועי במייל, שלח מייל ל –
122333ako@gmail.com

להארות, תרומות, יצירת קשר והשגת חוברות
054-7341337

הַמַּאֲמָר
הַשְּׁבוּעִי

דער פרומער וואך

אדמו"ר הזקן

שבוע פרשת וארא

צוות המאמר השבועי:

חברי המערכת: מנחם מענדל רוזנצויג, אחיה מרקוביץ׳ ואביעד בר לוי.

כותבים: אשחר שפירא, אליוסף גל, יוסף ברוך שטקל ושהם כרמי.

הגהה ועריכה לשונית: ישראל מאיר אופן, לוי יצחק וינגורט, הלל הנדלר ועפר בן יעקב.

עיצוב ועימוד: איתמר סלע ואליה חי אופן.

הו״ל: שילה קליין ואהרן רוזנצויג.

הפקה: שלם נחמן הראל.

בעזרת ה׳ יתברך ובידו הנטויה עלינו באהבה,

אנחנו זוכים ללמוד מאמר של אדמו״ר הזקן שהשבוע חל **היארצייט** שלו - כ״ד בטבת.

המאמר הזה היה **מאוד חשוב** לאדמו״ר הזקן, והוא היה **חוזר עליו כל שלוש שנים** (!), וה״צמח צדק״ אמר שלמרות זאת, בכל פעם זה היה ״אור חדש״.

המאמר מתחיל בהצבת **היעד הטוטאלי** שאליו אנחנו מכוונים - שכולנו נרגיש חלק מה׳. לאחר מכן הוא מסביר שהדרך לכך היא להיות 100% בלימוד תורה ובעשיית מצוות, ומי שלא הצליח להיות 100% - עושה תשובה וזוכה ל**אהבה עליונה יותר** לה׳ יתברך.

לבסוף אדמו״ר הזקן מקביל את כל התהליך הזה ליציאת מצרים, נוגע בעניין קצת לא נעים בחיים שלנו ומסביר מה ה׳ אומר לנו דרכו.

מאמר שווה מאוד שמסביר למה אנחנו לפעמים מרגישים אבודים, ואיך כל הירידה של הנשמה לתוך העולם נועדה מראש לכישלון (כדי לעלות משם)!

בברכת ״מקום שבעלי תשובה עומדים - צדיקים גמורים אינם עומדים״!

תהנו, **אוהבים אתכם!**

חברי המערכת.

דער פרומער וארא

אדמו"ר הזקן

מבואר

פתיחה

"וארא אל אברהם וגו' באל שדי ושמי הוי"ה לא נודעתי וגו' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגו' וידעתם כי אני הוי"ה וגו' וצריך להבין הלא גם אצל האבות כתיב "וירא אליו הוי"ה", וגם להבין איך יזכו למדרגה גדולה זו ביציאת מצרים שנאמר וידעתם וגו'.

ה' אומר למשה שלעומת האבות, שאליהם הוא התגלה רק בשם ש־ד־י ולא בשם הוי"ה, הרי שעל ידי יציאת מצרים הוא יתגלה לישראל בשם הוי"ה.

אדמו"ר הזקן שואל על כך שתי שאלות:

א. הרי כתוב במפורש שה' התגלה לאברהם בשם הוי"ה - "וירא אליו הוי"ה"!

ב. איך יציאת מצרים גורמת לגילוי שם הוי"ה?

אך הענין הוא על פי מאמר רבותינו ז"ל "אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין", ולכאורה אינו מובן הלשון "ואם לאו כו' " דמשמע דלא סגי בלאו הכי הגם שלא יהיה בידם חטא ועון כלל.

התשובה לשאלה השנייה קשורה למאמר חז"ל: "אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, ואם לאו - אין נגאלין". כלומר, התשובה שישראל עשו ביציאת מצרים היא זו שגרמה להתגלות שם הוי"ה (אדמו"ר הזקן יסביר זאת בהמשך).

מאמר חז"ל זה מביא אותנו לשאלה נוספת: אם לישראל יש חטאים, אנו מבינים למה נדרשת תשובה; אך מהניסוח "ואם לאו - אין נגאלין" נשמע שאי אפשר להיגאל בלי תשובה, אפילו אם לא חטאו בכלל!

אך הנה כתיב כי לא "ידח ממנו נידח" ממנו דייקא, שכל ניצוצות שבכל נפשות ישראל סופן לאשתאבא בגופא דמלכא בצאתן מהגוף בגלגול זה או בגלגול אחר ולא סגי בלאו הכי

כתוב בספר שמואל (בדברי האישה התקועית לדוד) על ה' - "וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח". ה' מוביל את המציאות לכך שאף יהודי לא יישאר מחוץ אליו, ולא רק שיעבדו את ה', אלא שממש יחזרו להיות חלק ממנו. לכולנו זה יקרה - אם לא בגלגול הזה, אזי בגלגול הבא, ואין אפשרות אחרת.

הזוהר קורא לזה "לאשתאבא בגופא דמלכא", כלומר להישאב בה' ולהרגיש חלק ממנו.

"נבלעים" בה' על ידי שלמות בלימוד התורה וקיום המצוות

אך איך תהיה זאת הנפש שהיא בבחינת גבול ונברא משתאבת בגופא דמלכא אין סוף ברוך הוא להיות לאחדים ממש

בצורה פשוטה, לא מובן איך אנחנו יכולים לעשות זאת - לחזור להיות כלולים בה'. הרי אנחנו נבראים מוגבלים, וה' הוא אינסופי!

הנה מודעת זאת מה שכתוב בזהר על פסוק "ואברהם זקן בא בימים", והוא על דרך מה שכתוב "ימים יוצרו ולא אחד בהם".

הזוהר מסביר שהימים המוזכרים בפסוק "ואברהם זקן בא בימים", כוונתם לתורה ומצוות, שהם הדברים שהנפש אמורה לעסוק בהם ו"למלא" בהם את הזמן - את הימים. על פי זה, אדמו"ר הזקן יבאר את הפסוק כולו בהמשך, וכן את הפסוק "ימים יצרו ולו אחד בהם".

כי הנה הימים הם בחינת לבושין להלביש נשמת האדם, והם הם התורה ומצות אשר יעשה אותם האדם בהם להמשיך עליו אחדותו יתברך להבטל ולהכלל באור ה' אין סוף ברוך הוא ממש בכלות הנפש ממש כנר בפני האבוקה "לאשתאבא בגופא דמלכא", דהיינו שתהא נפשו האלקית מיוחדת ביחוד גמור ובאחדות אמיתי במקור חיותה חיי החיים ברוך הוא והיו לאחדים ממש על ידי התורה ומצות שהם הם הממוצעים המקשרים ומחברים נפשו האלקית הנגבלת בגדר גבול ומקום ומלובשת בגוף ונפש החיונית לדבקה בו יתברך ממש שאינו נגבל

ואינו נתפס אפילו בשום שכל והשגה, ואי אפשר כי אם על ידי תורה ומצות שהם ממוצעים, שהתורה היא רצונו של מקום והוא ורצונו אחד והמצות הן איברים דמלכא, ואף על פי כן נשתלשלו וירדו ממקום כבודם ומתלבשים בעניינים גשמיים, ועל ידי זה יכולים להעלות ולקשר נפש האלקית שבאדם ולכללה באורו יתברך

על כל פנים, ה"ימים" האלה - התורה והמצוות - הם הלבושים שהנשמה מתלבשת בהם, ואז היא נהיית חלק מה', והגוף כבר לא מפריד.

בתורה הקדושה כתוב מה ה' רוצה, וכיוון שהרצון של ה' מאוחד איתו - כלומר, הוא באמת רוצה וזה נוגע אליו ממש - ממילא בלימוד תורה אנחנו "מכניסים" את ה' למחשבות ולדיבורים שלנו.

המצוות נקראות בתיקוני זוהר "אברים דמלכא" - איבריו של המלך, ה' - מכיוון שהן מגלות את ה' בתוך הציוויים על עניינים גשמיים, כמו איברים גשמיים הנושאים בתוכם את הנוכחות של הנפש המופשטת. לאחר מכן אנחנו גם מקיימים את המצוות בפועל, ו"מכניסים" את ה' לדיבורים ולמעשים המצומצמים שלנו.

מכיוון שכך, כאשר הנשמה שלנו מתלבשת ועסוקה בתורה ובמצוות - היא "נשאבת" חזרה לה' יתברך, "לאשתאבא בגופא דמלכא", ומרגישה שהיא "בלועה" בו וחלק ממנו לגמרי.

וצריך לסגל תורה ומצות ואפילו מצוה אחת כמה פעמים כמספר הימים אשר נתנו לו מן השמים כפי שיעור הלבושין הצריכים לשרש נשמתו. ולכן אמרו רבותינו ז"ל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו נאמר "הכרת תכרת וגו' " שנשמתו אינה יכולה לעלות וליראות באור ה' וכמו שכתוב בזהר דהוי לבושא חסרא כו' ומי שאי אפשר לו לעסוק בתורה כל היום מפני שהוא בעל עסק במשא ומתן די לו בפעם אחת שחרית כו' מאחר שלא הזמינו לו פרנסתו מן השמים כדי שיהיה פנוי כל היום הרי כך שיערו לבושי נשמתו לפי מקור חוצבה דדי לה בפעם אחת שחרית, מה שאין כן מי שאפשר לו נענש אפילו על ביטול שעה אחת כמו שמצינו כמה פעמים בזהר, והיינו מאחר שיש לו פנאי ללמוד הרי הוא צריך לעשות לבושין ואי לא הוי לבושא חסרא כו'

הזוהר, המסביר ש"ימים" כוונתם ללבושי התורה והמצוות, כותב שכשחסר לימוד תורה אחד שהאדם היה אמור ללמוד - חסר לנשמתו לבוש אחד שהייתה צריכה בשביל להיכלל בה'.

כלומר, אנחנו צריכים לייחד לעצמנו זמן ללימוד תורה ולעשיית מצוות ככל יכולתנו, בהתאם למה שה' זימן לנו בחיים. ה' מאפשר לנו ללמוד תורה ולעשות מצוות בדיוק לפי הצורך של הנשמה שלנו כדי להרגיש חלק ממנו.

לכן חז"ל אומרים שהפסוק "כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש ההיא", נאמר על מי שיכול לעסוק בתורה ואינו עוסק. מכיוון שהוא 'בז' לתורה ומפר את המצווה ללמוד אותה, וממילא אינו משלים את "סך" לימוד התורה שהיה צריך - הוא נכרת; כלומר, הוא נשאר נפרד ונשמתו אינה מתאחדת עם ה'.

משום כך כתוב כמה פעמים בזוהר שיהודי נענש אפילו על ביטול תורה של שעה אחת.

אדמו"ר הזקן חוזר לבאר את הפסוקים על פי מה שהסביר:

> וזהו "ואברהם זקן בא בימים", כי מדת אברהם שהיא האהבה לה' לדבקה בו ולהבטל ולהכלל באורו יתברך שיהיה בבחינת זקן זה קנה חכמה שיהא בחינת חכמה בחינת אין, דהיינו בחינת אחדותו יתברך האמיתי נקנה בקנין נפשו האלקית להתפשט ולהתלבש בו ממש בכדי להבטל ולהכלל באור ה' ממש, וכמו שכתוב בזהר "לאשתאבא בגופא דמלכא", כדבר הנשאב בנפש האדם ונתפס ונקלט בו עד שנעשה עמו לאחדים ממש, הוא על ידי כי בא בימים שהם הם בחינת הלבושים שעל ידם נקנה בנפשו להתפשט ולהתלבש בו אור אין סוף ברוך הוא ממש ואחדותו האמיתי.

"ואברהם" - הכוונה היא למידת האהבה לה', שבה הצטיין אברהם אבינו: הרצון לחזור ולהיות "בלוע" בה', רצון הקיים אצל יהודי ש"בא בימים" (כפי שיוסבר בהמשך).

"זקן" - הגמרא מפרשת שכשהתורה אומרת "זקן", זהו נוטריקון של "זה קנה חכמה". לענייננו, הכוונה היא שהיהודי ש"בא בימים" קנה וגילה בנפשו את ספירת החכמה - שהיא נקודת האלוקות הנמצאת בכל דבר ומחיה אותו. כלומר, האחדות האלוקית שבמציאות התגלתה אליו ומילאה את צמאון אהבתו "להיבלע" בה'. הוא "נשאב" בה' כמו רעיון שיהודי הפנים עד שהפך להיות חלק בלתי נפרד מחייו.

"בא בימים" - הוא הפך להיות חלק מה' מכיוון שקיים את כל התורה והמצוות שהיה עליו לקיים בחייו, כפי שהוסבר מקודם.

וממשיך אדמו"ר הזקן לבאר גם את הפסוק "ימים יוצרו וכו'":

> וזהו "ולא אחד בהם", "ולו" קרי בוי"ו, שממשיך בחינת אחד בהם בהימים הנ"ל, ולא כתיב באל"ף שאין האחד האמיתי הוא אור אין סוף ברוך הוא מתלבש בהם ביחוד גמור ואמיתי כראוי לה לאותה נפש שתוכל לאשתאבא בגופא דמלכא עד מלאת מספר הימים דוקא שנקצבו לה להיות בעוה"ז כדי לקרות קריאת שמע כל כך פעמים ולהתפלל וללמוד כל כך כנ"ל וליתן צדקה כל כך

"ימים יוצרו" - ה' יצר את לימוד התורה וקיום המצוות, שבהם האדם ממלא את ימיו.

קרי (באות ו'): "ולו אחד בהם" - אחדות ה' מתגלית אט־אט על ידי התורה והמצוות.

כתיב (באות א'): "ולא אחד בהם" - אחדות ה' אינה מתגלית בנפש לגמרי, והיא אינה מרגישה חלק מה' עד שהיא מסיימת את כל התורה והמצוות שה' תכנן עבורה.

> ולכן אמרו רבותינו ז"ל שמי שלא קרא קריאת שמע פעם אחת מעלין עליו כאילו לא קרא מימיו, וכן לענין ביטול תורה ח"ו.

משום כך חז"ל אומרים שמי שפעם אחת פספס קריאת שמע - נחשב לו כאילו לא קרא מעולם; כלומר, הוא לעולם לא ישלים את כל המצוות שה' תכנן עבורו, המאפשרות יחד את התכללותו בה'.

אותו הדבר אמור גם לגבי לימוד תורה - ביטול תורה אחד קטן מאבד את השלמות הנצרכת של כל לימודי התורה המיועדים לנו. דווקא שלמות זו היא שמאפשרת את ההרגשה שאנחנו חלק בלתי נפרד מה'.

לא הצלחנו להגיע לשלמות – שבים בתשובה ומתביישים מה'

> אך אין כל אדם זוכה לזה שיהיו כל ימיו שלימים ולא יחסר בהם אפילו שעה אחת ורגע אחד, והעצה לזה אמרו רבותינו ז"ל שיהיו כל ימיו בתשובה.

מכיוון שאי אפשר לומר ש"כולנו עומדים בשלמות הזאת וניצלנו את כל ההזדמנויות שה' נתן לנו ללימוד תורה ולעשיית מצוות", עולה השאלה: מה נעשה? האם הנשמות שלנו לא יוכלו להישאב בה'?

לכן חז"ל אומרים: "יהיו כל ימיו בתשובה". הצורך בתשובה קיים לא רק כשאנחנו ממש חוטאים, אלא משום שבכל זמן אנחנו מפספסים הזדמנויות לעשיית מצוות. לאחר שנעשה תשובה - המצוות שהחסרנו לא יעכבו עוד את הנשמות שלנו מלהיות חלק מה'!

וענין התשובה כי שובה אותיות בושה וכן תשוב אותיות בושת

וכמו למשל כשאדם עושה דברי שטות ואחר כך רואה שאחרים רואין אותו מיד נופל עליו הבושה ומתבייש מאד, והכל לפי המבייש והמתבייש ולפי הדבר שנתבייש ממנו

התשובה שאנחנו צריכים לעשות היא להתבייש מה' על כל מה שפספסנו.

כשאנחנו עושים שטויות ופתאום קולטים שמישהו רואה אותנו - אנחנו מאוד מתביישים. ככל שזה שרואה אותנו הוא "גדול" ו"חשוב" יותר מאיתנו, וככל שהמעשה שעשינו הוא שטותי יותר - כך נתבייש יותר.

כמו כן כשישים האדם אל לבו כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו אשר לא לה' המה, ויעמיק בשכלו גדולת ה' אשר הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשיב ואיך הוא עומד עליו ורואה במעשיו המגונים בעיניו וצופה ומביט כל מחשבותיו ובוחן כליות ולב ולית אתר פנוי מיניה, בודאי יפול עליו הבושה ממנו יתברך.

באופן דומה, לאחר שנפנים ש:

א. הרבה ממה שאנחנו עושים בחיינו אינו קשור לה' יתברך, וזוהי השטות הגדולה ביותר שאפשר לעשות.
ב. ה' הוא ה"גדול" וה"חשוב" ביותר שיש - הוא מחיה כל פרט ופרט במציאות, וכל המציאות אינה נחשבת לפניו לכלום.
ג. ה' רואה את כל מה שאנחנו עושים, מדברים וחושבים בחיינו, שהרי "לית אתר פנוי מיניה" - ה' נמצא בכל מקום.

כתוצאה מכך - אנחנו נתבייש מאוד לפני ה'.

ובחינת בושה זו יש לה כמה בחינות, מרום המעלות עד סוף כל דרגין, וסביביו נשערו מאוד ומדקדקין על עצמן כחוט השערה, אשר רואים בעצמן כי פנה לבם ומחשבתן מדביקות וקרבת אלקים ועבודתו, שבו ויבושו מגדולת ה' העומד לנגדם תמיד.

מכיוון שישנן מדרגות רבות במידת ההבנה וההשגה של שלושת הדברים הללו - ישנן גם מדרגות רבות בבושה לפני ה'. הצדיקים, ברגע שהם "תופסים

את עצמם" שסטו לרגע מהסחת הדעת מה' יתברך ועסקו בדבר־מה ללא קשר אליו - הם מיד מתביישים לפניו; זאת משום שהם חשים עד כמה הוא גדול ושהוא צופה בהם תמיד.

> וזהו ויחד לבבינו כו' ולא נבוש לעולם ועד, כי לעולם ועד יש בחינת בושה זו עד רום המעלות בלי יחוד הלב בו יתברך פירוש על דרך מה שנתבאר במקום אחר מענין השתלשלות העולמות עד אין קץ כמו שכתוב הכל ירוממוך סלה, וכל מה שהאדם עולה בהשגתו ותבונתו למעלה מעלה בגדולת אין סוף ברוך הוא תקטן בעיניו יראתו ודבקותו הראשונה והיא כאין ממש וכאילו לא היתה לו שום יראה כלל, וכמשל הרואה את המלך פתאום שמתבוששש מדבורו שדבר בלא ראות.

ישנן אינסוף מדרגות בסדר ההשתלשלות וההתגלות של ה' - החל מהיותו מופשט מכל הגדרה וצמצום, ועד אלינו, הנבראים המוגבלים. בכל פעם שיהודי עולה בהבנתו ומשיג מדרגה נוספת בדעת ה' - פתאום האהבה והיראה שהיו לו, לפי הדעה המצומצמת שהייתה לו קודם לכן, נראות לו מעט "מגוחכות" והוא מתבייש בהן. זה דומה לאדם המדבר על מלך שמעולם לא ראה; ברגע שהוא פוגש בו וקולט שהוא הרבה יותר גדול ומכובד ממה שדמיין, הוא מתמלא בושה על הדרך שבה דיבר עליו קודם לכן.

על פי זה כתוב: "הכל ירוממוך סלה" - דהיינו 'הכל ירוממוך לעולם'. לענייננו, אין הכוונה רק לציר הזמן, אלא לציר ההבנה: בכל ההבנות, עד אינסוף, ירוממו אותך בכל פעם מחדש על פי ההבנה החדשה שנתגלתה.

כך נוכל להבין גם את מה שאנו אומרים בתפילת "אהבת עולם": "ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך, ולא נבוש... לעולם ועד". אנחנו מתפללים שבכל רמת הבנה שנשיג - "לעולם", בכל דרגה - נייחד את לבנו לה', נאהב אותו ונירא ממנו כראוי לאותה הבנה, ולא נתבייש על הסחת דעת או על חסרון ביחס אליה.

חלק נוסף בתשובה – אהבת הצמאון לה' שמגיעה מהרגשת הנפרדות

אדמו"ר הזקן עובר לבאר את הפסוק "כי נער ישראל ואוהבהו וממצרים קראתי לבני" על פי הפנימיות בעזרת משל:

> והנה כתיב "כי נער ישראל ואוהבהו וממצרים קראתי לבני"
>
> והענין הוא כמו שאנו רואים על דרך משל בן נער אצל אביו שכל זמן שאביו מראה לו אהבתו ומקרבהו באהבה וחיבה יתירה מתרהב בנפשו לעשות כל מה שלבו חפץ מילין דשטותא נגד רצון אביו, ואף אם אביו מוחה בידו אינו משגיח בו ואינו שומע

> לקולו, רק אם אביו גוער בו ודחפו חוץ לבית ואומר לו שאינו אביו וכהאי גוונא אזי מתעורר ומתגלה האהבה אצל הבן אל האב בהתגלות וצועק במר נפשו שאינו רוצה ליפרד מאביו בשום אופן ומכל שכן כשלא יקרא שם אביו עליו לומר אבי, מה שאין כן כשהבן אצל אביו האהבה היא בהעלם אצלו מחמת קוטן שכלו שאינו משיג כמו הגדול ששומע לקול אביו בעודנו עמו באהבה והתקרבות.

כאשר אבא מקרב את בנו הקטן אליו ומראה לו שהוא אוהב אותו, הבן לא קולט שזה שטוב לו עכשיו והוא מרגיש אהוב - זה מגיע מאבא שלו שאוהב אותו. לכן האהבה של הבן לאבא לא מתגלית, והוא לא מקשיב למה שאבא אומר אפילו אם אבא חוזר על זה שוב.

כשאבא כועס ומוציא את בנו מחוץ לבית, ואומר לו שהוא לא אבא שלו יותר - הילד מפסיק להרגיש שטוב לו ושאוהבים אותו, והוא מבין שזה בגלל שהוא רחוק מאבא. בטח אם הבן יותר לא יכול לקרוא לו "אבא". ממילא, האהבה שלו לאבא מתגלית והוא צועק שהוא רוצה בחזרה את אבא.

לעומת זאת, הבן הגדול מבין שההרגשה הטובה שלו שאוהבים אותו מגיעה מהאבא. ממילא האהבה שלו לאבא מתגלית עוד כשהוא קרוב, ובעקבותיה הוא מקשיב למה שאבא אומר.

> וכן הענין באהבת ישראל למקום ברוך הוא המסותרת בלב כל אחד ואחד מישראל אינה יוצאת מהעלם אל הגילוי כשהם בבחינת נער שהוא בחינת קטנות

הנמשל לכך הוא שאנחנו כמו הבן הקטן; לא מבינים שזה שכל כך טוב לנו בחיים ויש לנו הרגשה טובה - זה מה' יתברך שאוהב אותנו. ממילא האהבה שלנו אליו אינה מתגלית, ואנחנו חוטאים.

> רק אם יתבונן בשכלו שהוא מרוחק מאד מה' בתכלית, בשום אל לבו כל דרכיו ועניניו אשר לא לה' המה, וידמה בנפשו כאילו דחפוהו מהסתופף בבית אלקים ודחוהו לנפול שלא יראה באור פני מלך הקדוש יתברך כאשר יוכל כל אחד ואחד למצוא אשמה בנפשו אשר בשבילה הוא ראוי לכך כל חד וחד לפום שיעורא דיליה, וכנזכר לעיל בענין הבושה

מה שנדרש מאיתנו הוא להתבונן כמה אנחנו רחוקים מה' בכך שחיי היום־יום שלנו לא עוסקים בו. גם אם כרגע טוב לנו בעבודת ה', והתורה והתפילה שלנו

עוברות בהרגשה טובה - עלינו לדמיין כאילו ה׳ הפסיק לתת לנו הרגשה שאנחנו ״בפנים״. כפי שהוזכר מקודם בעניין הבושה מה׳, על ידי התבוננות כולנו יכולים לשים לב לכך שהרבה ממה שאנחנו עושים לא קשור לה׳, ולכן אנחנו ראויים לכך שהדימיון הזה יקרה בפועל.

ואזי יתעורר אצלו בחינת האהבה בהתגלות לבו ביתר שאת ויצעק אל ה' בצר לו מאהבה רבה להבטל ולהכלל באורו יתברך שאינו רוצה להיות נפרד חס ושלום מאחדותו יתברך כי ישראל נקראו בנים למקום.

מכיוון שבאמת אנחנו בנים של ה׳, כדברי המשנה: ״חביבין ישראל שנקראו בנים למקום״, אנחנו לא יכולים להשלים עם הרגשה שאנחנו נפרדים ממנו. ממילא האהבה שלנו אליו תתגלה והלב שלנו יצעק: ״אי אפשר יותר! מה זה כל הדבר הזה שאני דמות נפרדת שמתנהלת כאן בעולם הזה, ויש דברים טובים ודברים רעים וכו׳! די עם זה! אני רוצה להיבלע בחזרה בה׳ יתברך!״.

כעת חוזר אדמו״ר הזקן לביאור הפסוק ״כי נער ישראל ואוהבהו וכו׳״.

וזהו "וממצרים" שהוא מיצר וקטנות "קראתי" להיות "לבני" כאהבת הבן אל האב, שעל ידי זה מתגלה האהבה ביתר שאת ומעלה.

״כי נער ישראל ואהבהו״ - אנחנו בבחינת ״נערים״, שאינם קולטים שהאהבה שאנחנו מרגישים בתוך חיינו מגיעה מה׳.

״וממצרים״ - על ידי הרגשת הריחוק (מלשון ״מצרים״ וגבולות), ותחושת היותנו מחוץ לקשר הגלוי עם ה׳.

״קראתי לבני״ - ה׳ קורא לנו ומעורר בקרבנו את האהבה החזקה והפנימית שלנו אליו.

אהבת הצדיק – שם ״א-ל ש-ד-י״; אהבת הבעל-תשובה – שם ״הוי״ה״

ועל זה אמרו יש קונה עולמו בשעה אחת, כי האהבה הראשונה הבאה מחמת הימים שנקנה לו בקנין נפשו המשכת אלקותו יתברך להתפשט ולהתלבש בו היא נקראת אהבת עולם בחינת "נפשי אויתיך וגו'" שהוא ענין התפשטות המשכות אלקותו יתברך לחיות נפש האלקית שבאדם כפי אשר תוכל שאת לפי שרשה ממקור חוצבה ולפי ריבוי הכלים והלבושין של תורה ומצות.

על האהבה המתגלית בבת אחת מתוך הרגשת הריחוק, אמרו חז"ל: "יש קונה עולמו בשעה אחת".

לעומת זאת, הצדיק שלא החסיר מעולם שום הזדמנות לקיים תורה ומצוות, אוהב את ה' יתברך כי הוא מרגיש שהוא מקור חייו. בהתאם למה שהנשמה שלו יכולה להכיל, ודרך כמות התורה והמצוות שקיים - ה' משפיע לנפשו האלוקית חיות ומשמעות. אהבה זו נקראת "אהבת עולם", כי היא פועלת לפי הגדרים של העולם - כלומר, לפי כוח הנפש המוגבל שלו. ה' משפיע לתוך הנפש המוגבלת, ולכן ההרגשה היא שה' הוא המחיה אותו, בבחינת: "נפשי אויתיך" - אני רוצה אותך כי אתה הנפש והחיות שלי.

> ונמשך משם א־ל ש־ד־י על שם שמשפיע לעולמות שפע חיותם די והותר להיות חיים וקיימים, כמו שכתוב "והריקותי לכם ברכה עד בלי די" שיבלו שפתותיכם לומר די, והיא בחינת ממלא כל עלמין.

אהבה זו שייכת לשם "א־ל ש־ד־י", הרומז להשפעה שה' משפיע לתוך העולמות לפי הצורך והיכולת שלהם. השפעה זו, בריבוי שלה, מתוארת בפסוק: "והריקתי לכם ברכה עד בלי די", וכפי שהגמרא דורשת: "עד שיבלו שפתותיכם מלומר די". השפעה זו נקראת בחינת "ממלא כל עלמין" - ה' משפיע לתוך ההגבלות של העולמות וממלא אותם "מבפנים".

> מה שאין כן אהבה זו מבחינת תשובה היא בחינת אהבה רבה וגדולה מאד יותר מכדי ערך הכלי של נפשו...[1] מעשיו שהרי אין לו מעשים טובים, אלא על דרך יתרון האור מן החושך שאור האהבה המתגלה מתוך החושך תאיר ביתרון אור ומעלה יתירה בלי שיעור וגבול.

לעומת האהבה של הצדיק, האהבה־האור של השב בתשובה מגיעה מתוך החושך - מתוך הרגשה של "אני נפרד מה'" וחוסר היכולת להכיל ולקבל זאת. לכן, אהבה זו היא תקיפה וחזקה מאוד, ואינה מתיישבת בתוך גדרי הנפש. ממילא, היא אינה תלויה במדרגת הנשמה או בכמות התורה והמצוות.

> ולכן אהבה זו נמשך משם הוי"ה שהוא מהוה כל ההויות ואינו נגבל ונתפס בשום מדה וכלי כלל ואינו בבחינת וערך השגה כלל כי לית מחשבה תפיסה כלל (כי אם כאשר תפיסא על ידי תורה

[1] ככה זה בספר המאמרים, כנראה היה מחוק בכתבי היד.

ומצות שהם בחינת הלבושין שירדו ונשתלשלו בבחינת ממלא כל עלמין).

אהבה זו שייכת לשם הוי"ה, הרומז לעצם הקיום שה' מחיה בו את העולם בלי שהוא "מתיישב" בתוכו (בחינת סובב כל עלמין). חלק מהמשמעות של קיום העולם, על כל גדריו וצמצומיו, נובע מכך שהבורא נמצא למעלה מהם. לכן, מצד השכל המוגבל שלנו, איננו יכולים "לתפוס" דבר במהותו יתברך, כפי שכתוב בתיקוני זוהר: "לית מחשבה תפיסא ביה כלל".

אף על פי כן, דרך התורה והמצוות אנחנו כן "תופסים", כביכול, בה' עצמו שלמעלה מהעולם. זאת על ידי התלבשותו בהשפעה המותאמת לעולמות - בחינת שם "א־ל ש־ד־י" הממלא כל עלמין.

אהבת הצמאון – מהתבוננות בשם "הוי"ה"

אדמו"ר הזקן מרחיב יותר על הקשר בין שם הוי"ה לאהבה התקיפה של השב בתשובה:

ולתוספת ביאור, הנה שם הוי'ה ברוך הוא מורה היה הוה ויהיה בהשואה ממש כמו קודם בריאת העולם ואחריו שאין עוד ואפס ממש זולתו כך הוא עתה ממש לפניו יתברך דקמיה כלא ממש חשיב כולא.

הכוונה של שם הוי"ה היא: "היה הוה ויהיה". המשמעות הפנימית של כוונה זו היא לא רק שה' קיים תמיד, אלא שהוא קיים בלי שום שינוי. כפי שביחס לנשמה - עצם הנפש שלנו אינו משתנה בעקבות הגילויים שלה והוצאתה אל הפועל לאורך כל מה שעובר עלינו; כך גם בריאת העולם לא שינתה דבר אצל ה' יתברך, וכל המציאות (שהיא גילוי בלבד) אינה נחשבת אצלו למציאות נפרדת כלל.

וכשיעמיק האדם להתבונן בזה באמת לאמיתו, אזי יהיה בעיניו כרשע למפרע שהיה רחוק מה' והלך חשכים ולתאוה יבקש נפרד, אף שאינו באיסור חס ושלום, ועל זה יתמרמר במרירות נפשו על העבר שכלה ימיו בחשך ויצעק אל ה' על העתיד מעומקא דלבא לדבקה בו ליכלל וליבטל באורו יתברך, בכלות הנפש בצמאון לה כמו העיף וצמא במדבר דייקא

כאשר נתבונן בכך - יתעורר הקשר העצמי שלנו לה' יתברך, שאינו תלוי בגילויים, במה שעובר עלינו או באיך שאנחנו מרגישים. ממילא, פתאום נרגיש כמה חיי היום־יום שלנו היו מנותקים מהקשר העצמי הזה לה'. התעסקנו

בתאוות שרק הרחיקו אותנו מה', והעמיסו מחיצות בינינו לבין הקדושה והתורה. אי אפשר יותר עם הנפרדות הזו! אנחנו רוצים להיכלל ולהיות חלק מה'!

לצמאון הזה אין רוויה כאן בעולם הזה, כי גם כשהתורה מחייה אותנו, עדיין קיימת בנו תחושת נפרדות כלשהי. הנפש "כלה" אל ה' ורוצה להיבלע בו לגמרי. לכן, המשל המתאים לכך הוא אדם הצמא במדבר, שאין לו מים להרוות בהם את צימאונו.

> וזהו שכתוב "ממעמקים קראתיך", וכמו שכתוב בזהר הקדוש דבעלי תשובה משכי לקודשא בריך הוא עלייהו בחילא סגי לאתקרבא למלכא כו'.

את הצמאון הזה לה', שפורץ דווקא מתוך המרחק ממנו, דוד המלך שלנו[2] מבטא בפסוק: "ממעמקים קראתיך הוי"ה".

הזוהר הקדוש מדבר על הכוח המיוחד שיש לבעלי התשובה להתקרב אל ה' בתוקף ובחזקה; הכוח הזה הוא הצמאון שעליו אנחנו מדברים - צמאון הנובע מהתהום ומהמרחק, והופך למנוף של קרבה עצמית.

> וזהו "השיב אחור ימינו מפני אויב", כי להיות דרישת האהבה מתוך החשך על ידי שרואה בנפשו כי נדחית לחוץ הוא שלא כענין שאמרו רבותינו ז"ל שמאל דוחה וימין מקרבת, שהאהבה שהוא בחינת ימין הוא מחמת התקרבות, אלא היינו דוקא כשישראל הם בגדלות השכל מה שאין כן כשהם בבחינת נער בחינת קטנות כנ"ל, ועל כן נפלה גם האהבה לבחינת קטנות ולאהוב דברים זרים בעניני הגוף שהוא האויב, וכמו שכתוב "כי הגדיל אויב", דהיינו שהאויב נעשה בחינת גדול בעל שכל ויש לו מוחין דגדלות (כמו שכתוב "לא נתמלאה צור") להעמיק דעת בעניינים גשמיים ותאוות העולם הזה וצרכי הגוף ונעשה חזק ובריא אולם. אשר על כן הוצרך אצלו לירד פלאים האהבה לבחינת אחוריים כדי להעלותו מן הארץ החומרי ההיא ולקשר נפשו ולדבקה בה' חיי החיים, על ידי כי משם ידרשנה האהבה על ידי העמקת הדעת בזה הענין עצמו איך נפל מטה מטה מאד בבחינת גלות ויצעק אל ה' ויתבושש מגדולתו כנ"ל.

---

[2] כפי שנוהג לומר הרב יצחק בן שחר.

כתוב בגמרא שצריך "לדחות בשמאל ולקרב בימין". נמצא, שהאהבה השייכת לצד ימין - צד החסד - קשורה דווקא לקרבה.

אך זהו המצב הרגיל של "מוחין דגדלות"; כלומר, כאשר הדעת שלנו עוסקת בה' יתברך, וממילא גם הרגשות הנולדים מהדעת מתייחסים אליו. במצב זה, האהבה נובעת דווקא מההרגשה שאנחנו קרובים לה', וכאשר מרגישים רחוקים - האהבה מתמעטת[3].

לעומת זאת, כאשר אנחנו ב"מוחין דקטנות", הדעת שלנו עסוקה בתאוות ובענייני העולם הזה, וממילא הרגשות שלנו (ובעיקר האהבה) מופנים לענייני הגוף. הפסוק באיכה קורא לכך: "כי הגדיל אויב" - הגוף, שהוא ה"אויב" לנפש האלוקית, לקח אליו את ה"גדלות" (את כוחות הדעת והלב).

בזמן שזהו המצב, כדי שנצא ממנו ונשוב אל ה', האהבה לה' יתברך נעשית קשורה דווקא להרגשת הריחוק ממנו. ההתבוננות בעצם המצב שהגענו אליו - שהחיים שלנו מנותקים מה' ועסוקים בהבלים כפי שהורחב מקודם - היא זו שתגלה את האהבה החזקה אליו בצורה של צמאון, ותעורר בושה גדולה כפי שביארנו.

זהו פירוש הפסוק: "השיב אחור ימינו מפני אויב" - הקדוש ברוך הוא שם את ה"ימין" (האהבה) בבחינת "אחור" (הרגשת הריחוק), וזאת דווקא "מפני אויב" - בגלל שהגוף התגבר ולקח אליו את הדעת והלב.

פרעה, מצרים, יציאת מצרים וההגעה לארץ – בנפש שלנו

אדמו"ר הזקן חוזר להסביר, על פי כל המהלך שהתבאר, מהי "גלות מצרים" בעבודה הנפשית, כיצד יוצאים ממנה, איך הדבר קשור לשם הוי"ה, ומהי המשמעות הפנימית של הכניסה אל הארץ:

> והנה ענין גלות מצרים, כי יש בחינת מצרים ופרעה בקדושה כנגד מצרים ופרעה שבקליפה, כי זה לעומת זה עשה האלקים וזה נמשך מזה

אין לרוע קיום נפרד חס ושלום, וכל חיותו מגיעה ממקור הקדושה. לכן, גם "מצרים" ו"פרעה" משתלשלים מבחינות רוחניות עליונות בקדושה הנושאות שמות אלו. אדמו"ר הזקן מבאר שלוש נקודות מרכזיות בציר ההשתלשלות של מושגים אלו:

א. בקדושה העליונה: כאשר הבחינה היא טובה בתכלית ומהווה חלק בלתי נפרד מאור ה'.

---

[3] אם נמשיך במשל שאדמו"ר הזקן הביא קודם על אב ובנו: מצב של מוחין דגדלות הוא כבן הגדול, שכאשר האב נמצא לידו בבית הוא מרגיש את אהבתו לאביו הרבה יותר מאשר כשהוא רחוק (כגון שעלה למרפסת).

ב. בעבודת הנפש: כאשר בחינה זו מתבטאת כעיכוב או כ"מיצר" בתוך עבודת ה' של האדם.
ג. בעולם הזה: כאשר היא משתלשלת לרע גמור וממשי (כדוגמת מצרים ופרעה ההיסטוריים).

> **כי מחמת שפרעה בקדושה הוא גילוי אלקות כמו שכתוב בזהר דאתפרעו כל נהורין, לכן נמשך ונשתלשל מרום המעלות עד סוף כל דרגין, עד שנעשה למטה בקליפה מן ההיפך אל ההיפך לגמרי בחינת השכחה לא ידעתי את ה'.**

על בחינת "פרעה" כפי שהיא בקדושה העליונה (שלב א'), נאמר בזוהר: "דאתפרעו כל נהורין". הכוונה היא לגילוי אלוקי "פרוע" - אורות אינסופיים המתגלים בעוצמה, ללא הגבלה וללא התחשבות ביכולת של ה"כלים" (המקבלים) להכיל אותם.

בעבודת ה', בחינה זו מתבטאת במצב של פשיטות: האדם חי את הקדושה באופן טבעי והכל מאיר לו. במצב כזה, הוא אינו זקוק למודעות עצמית או למאמץ לזכור את ה', כיוון שהוא "מונח" בתוך האור לגמרי.

לעומת זאת, בחינת "פרעה" המשתלשלת לצד הרע שבנפש (שלב ב'), היא בחינת השכחה. כלומר: גם כאשר האדם כבר אינו נמצא באותו מצב של "פשיטות" והאור כבר אינו מאיר לו בגלוי, הוא עדיין אינו מפעיל את כוח המודעות שלו כדי להתבונן בדרכיו ולחשוב כיצד להתקדם בעבודת ה' ולצאת ממצבו.

> **ולכן אמרו רבותינו ז"ל על פסוק "וירא אלקים את האור כי טוב", "כי טוב" לגנוז, וכמו שכתוב "ואת צנועים חכמה" וכתיב "כבוד אלקים הסתר דבר".**

מכיוון שגילוי "פרוע" של אור ה' עלול לגרום בסופו של דבר לשכחה מהבורא (כיוון שאנו מתרגלים "לזרום" עם החיים ללא התבוננות חיצונית המבחינה בנוכחות ה' בתוכם) - ה' גנז את האור הזה. לכן דרשו חז"ל על הפסוק "וירא אלקים את האור כי טוב": "כי טוב - לגנוז". זהו גם עומק המשמעות של הפסוקים: "ואת צנועים חכמה" ו"כבוד אלקים הסתר דבר". ה' מצניע ומסתיר את אורו - את ה"חכמה" ואת ה"כבוד" - דווקא כדי שלא יביא לשכחת ה'[4].

---

[4] לכאורה, הבעיה מתחילה מכך שלאחר שה' מסלק את האור, אנחנו עדיין ממשיכים "לזרום" מכוח ההרגל. אך יש לומר שהסילוק נצרך בכל מקרה כדי לאפשר את "יתרון האור מן החושך". וכדי שלאחר הסתלקות האור נהיה מסוגלים לעבוד כדי להחזירו, נדרש שעוד קודם לכן האור לא יהיה גלוי במלואו; זאת כדי שלא ניבלע בו לגמרי, ותישאר לנו מודעות עצמית הבוחנת את המצב ומקדמת אותו.

ומצרים שבקדושה הוא בחינת מיצר וקטנות שבקדושה, שמסתפק בתורתו ועבודתו שלומד בתורה ועובד ה' היפך מה שכתוב "ואתהלכה ברחבה" שהוא בחינת מוחין דגדלות. וכתיב "כי פקודיך דרשתי", דהיינו כמו למשל אדם שהולך על אם הדרך אשר ידע בה תמול שלשום ואף על פי כן שואל ודורש עליה כמסתפק כי ירא לנפשו שמא הוא תועה בה, כך אמר דוד "ואתהלכה ברחבה כי פקודיך דרשתי", שאני דורש ושואל תמיד שמא לא יצאתי ידי חובתי עדיין.

דוד המלך שלנו אומר: "ואתהלכה ברחבה כי פקדיך דרשתי". "להלך ברחבה" משמעו "להגדיל ראש" - תמיד לחפש היכן ניתן להתקדם ולהשתפר. "לדרוש את פיקודי ה'" פירושו לבחון ללא הרף האם מעשיי מכוונים לרצון העליון או שמא עליי "לשנות כיוון"; בדומה לאדם הצועד בדרך מוכרת, ובכל זאת בודק בכל רגע האם זוהי אכן הדרך הנכונה.

לעומת זאת, בחינת "מצרים" כפי שהיא מתבטאת כחיסרון בתוך ה'עבוידה' הקדושה (שלב ב'), היא בדיוק ההפך מכך: זהו מצב שבו אנו לומדים תורה ומקיימים מצוות מתוך הרגלים מקובעים ו"צרים", ללא תנועה של התקדמות, חיפוש או התחדשות.

ומחמת בחינת מצרים שבקדושה נמשך ונשתלשל עד שנעשה למטה בקליפה ערות הארץ, דהיינו בחינת פגם הברית, והיינו כי על ידי שאינו משתדל להרבות תורה ומעשים טובים ודי לו במה שעוסק כי לפי ראות עיניו יוצא ידי חובתו ואינו רואה חוב לעצמו, נכשל בפגם הברית שמטמאין אותו בעל כרחו שלא ברצונו במקרה לילה, וכמו שכתוב "אשר מצרים מעבידים".

בגלל שאנחנו "תקועים" ולא "זזים" בקשר עם ה', משתלשלת טומאת קרי־לילה - ואז ממילא נרגיש רחוק ונשוב בתשובה. וזוהי כוונת הפסוק: "אשר מצרים מעבידים אתם" - שה"בטטיות"[5] בעבודה, שהיא בחינת מצרים, היא שמשעבדת אותנו וגורמת לכך שהכוחות ילכו לטומאה[6].

ויציאת מצרים היא בחינת תשובה על ידי זה הענין עצמו, כשהוא רואה בעצמו שהוא רחוק מה' בתכלית כנ"ל . ולכן כתיב

---

[5] מלשון בטטה...

[6] נראה שזו בחינת מצרים כרוע ממשי במציאות (שלב ג').

"וידעתם כי אני הוי'ה", פירוש שתתקשרו ותדבקו בשם הוי'ה כנ"ל.

טומאת הקרי גורמת לנו 'לצאת ממצרים' - לשוב בתשובה: להתבונן על כל המצב שלנו בעבודת ה' ולקלוט כמה אנחנו רחוקים מה', כמו שהורחב מקודם.

כמו שהוסבר לעיל, הצמאון לה' הנובע מהרגשת הריחוק וההתבוננות שמביאה אליו קשורים לשם הוי"ה; ולכן כתוב שעל ידי יציאת מצרים - "וידעתם כי אני הוי"ה".

וזהו "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי", כי מחמת שמתחלה היה בחינת "השיב אחור ימינו", הנה עתה על ידי תשובה יתעלה היד שהיא האהבה בעילוי אחר בנשיאת היד למעלה מן הראש, כמו וישא אהרן את ידיו, דהיינו שתתרבה האהבה ותגדל במאד עד למעלה מן הדעת המושג כי "לית מחשבה תפיסא ביה"

אחרי שהאהבה לה' ירדה להתגלות דרך הריחוק, כשאנחנו שבים אל ה' - האהבה חוזרת להתגלות בצורה של קרבה אליו. אך בגלל שהיא התחילה מהרגשת הריחוק, היא אהבה "מחורפנת" לה' הבלתי נתפס; אהבה שאינה נובעת מהדעת (ממה שהתיישב ונקלט בתוך הנפש), ולכן היא אינה נותנת מנוח.

זהו פירוש הפסוק: "וישא אהרן את ידיו" - אהרון העלה את "ידיו" (האהבה) למעלה מראשו (מהדעת).

לכן, לאחר שה' אמר למשה שביציאת מצרים הוא יתגלה לישראל בשם הוי"ה, הוא הוסיף ואמר: "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי". כלומר: לאחר התשובה שמעוררת את האהבה השייכת לשם הוי"ה, ה' יביא אותנו אל "הארץ" - אל המצב שבו האהבה היא בבחינת "נשאתי את ידי" - אהבה שהיא למעלה מהדעת.

וגם ישראל יתעלו במדרגתם יותר ממעלה ומדרגה שהיה להם תחלה בחינת ישראל עלו במחשבה ועתה יהיו במדרגה יותר גבוה ומעלה מעלה מבחינת המחשבה.

כשם שאצלנו יתגלה הקשר לה' שלמעלה מהדעת, כך אצל ה' יתברך יתגלה שאנחנו לא רק "רעיון" שלו - בבחינת "ישראל עלו במחשבה", אלא גם שה' חפץ בנו ומתענג מאיתנו בעצמותו.

ונתתי אותה לכם מורשה, כי הנה האהבה הבאה מבחינת תשובה היא כמו ירושה שנפלה לו הון רב אשר לא עמל בו, כך הנה

האהבה הלזו וקרבת ה' הבאה מזה היא שלא על ידי מעשיו הטובים דבר יום ביומו כי אם בשעה אחת, הרי זה באה לו בתורת ירושה שהנחיל אותו הקדוש ברוך הוא.

המשך הפסוק של "והבאתי..." הוא: "ונתתי אתה לכם מורשה". לענייננו, הכוונה היא שהאהבה לה' המתגלית בתשובה בעקבות הרגשת הריחוק, אינה נבנית בעבודה מאומצת והדרגתית, אלא מתעוררת בבת אחת. היא "ירושה" שאנו מקבלים מה' פתאום, מבלי שעמלנו על כך בכוחנו המוגבל.

דער פרומער וארא

אדמו"ר הזקן

"וארא אל אברהם וגו' באל שדי ושמי הוי'ה לא נודעתי וגו' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגו' וידעתם כי אני הוי'ה וגו' וצריך להבין הלא גם אצל האבות כתיב "וירא אליו הוי'ה", וגם להבין איך יזכו למדרגה גדולה זו ביציאת מצרים שנאמר וידעתם וגו'.

אך הענין הוא על פי מאמר רבותינו ז"ל "אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין", ולכאורה אינו מובן הלשון "ואם לאו כו' " דמשמע דלא סגי בלאו הכי הגם שלא יהיה בידם חטא ועון כלל.

אך הנה כתיב כי לא "ידח ממנו נידח" ממנו דייקא, שכל ניצוצות שבכל נפשות ישראל סופן לאשתאבא בגופא דמלכא בצאתן מהגוף בגלגול זה או בגלגול אחר ולא סגי בלאו הכי

אך איך תהיה זאת הנפש שהיא בבחינת גבול ונברא משתאבת בגופא דמלכא אין סוף ברוך הוא להיות לאחדים ממש

הנה מודעת זאת מה שכתוב בזהר על פסוק "ואברהם זקן בא בימים", והוא על דרך מה שכתוב "ימים יוצרו ולא אחד בהם".

כי הנה הימים הם בחינת לבושין להלביש נשמת האדם, והם הם התורה ומצות אשר יעשה אותם האדם בהם להמשיך עליו אחדותו יתברך להבטל ולהכלל באור ה' אין סוף ברוך הוא ממש בכלות הנפש ממש כנר בפני האבוקה "לאשתאבא בגופא דמלכא", דהיינו שתהא נפשו האלקית מיוחדת ביחוד גמור ובאחדות אמיתי במקור חיותה חיי החיים ברוך הוא והיו לאחדים ממש על ידי התורה ומצות שהם הם הממוצעים המקשרים ומחברים נפשו האלקית הנגבלת בגדר גבול ומקום ומלובשת בגוף ונפש החיונית לדבקה בו יתברך ממש שאינו נגבל ואינו נתפס אפילו בשום שכל והשגה, ואי אפשר כי אם על ידי תורה ומצות שהם ממוצעים, שהתורה היא רצונו של מקום והוא ורצונו אחד והמצות הן איברים דמלכא, ואף על פי כן נשתלשלו וירדו ממקום כבודם ומתלבשים בעניינים גשמיים, ועל ידי זה יכולים להעלות ולקשר נפש האלקית שבאדם ולכללה באורו יתברך

וצריך לסגל תורה ומצות ואפילו מצוה אחת כמה פעמים כמספר הימים אשר נתנו לו מן השמים כפי שיעור הלבושין הצריכים לשרש נשמתו. ולכן אמרו רבותינו ז"ל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו נאמר "הכרת תכרת וגו' " שנשמתו אינה יכולה לעלות וליראות באור ה' וכמו שכתוב בזהר דהוי לבושא חסרא כו' ומי שאי אפשר לו לעסוק בתורה כל היום מפני שהוא בעל עסק במשא ומתן די לו בפעם אחת שחרית כו' מאחר שלא הזמינו לו פרנסתו מן השמים כדי שיהיה פנוי כל היום הרי כך שיערו לבושי נשמתו לפי מקור חוצבה דדי לה בפעם אחת שחרית, מה שאין כן מי שאפשר לו נענש אפילו על ביטול שעה אחת כמו שמצינו כמה פעמים בזהר, והיינו מאחר שיש לו פנאי ללמוד הרי הוא צריך לעשות לבושין ואי לא הוי לבושא חסרא כו'

וזהו "ואברהם זקן בא בימים", כי מדת אברהם שהיא האהבה לה' לדבקה בו ולהבטל ולהכלל באורו יתברך שיהיה בבחינת זקן זה קנה חכמה שיהא בחינת חכמה בחינת אין, דהיינו בחינת אחדותו יתברך האמיתי נקנה בקנין נפשו האלקית להתפשט ולהתלבש בו ממש בכדי להבטל ולהכלל באור ה' ממש, וכמו שכתוב בזהר "לאשתאבא בגופא דמלכא", כדבר הנשאב בנפש האדם ונתפס ונקלט בו עד שנעשה עמו לאחדים ממש, הוא על ידי כי בא בימים שהם הם בחינת הלבושים שעל ידם נקנה בנפשו להתפשט ולהתלבש בו אור אין סוף ברוך הוא ממש ואחדותו האמיתי.

וזהו "ולא אחד בהם", "ולו" קרי בוי"ו, שממשיך בחינת אחד בהם בהימים הנ"ל, ולא כתיב באל"ף שאין האחד האמיתי הוא אור אין סוף ברוך הוא מתלבש בהם ביחוד גמור ואמיתי כראוי לה לאותה נפש שתוכל לאשתאבא בגופא דמלכא עד מלאת מספר הימים דוקא שנקצבו לה להיות בעוה"ז כדי לקרות קריאת שמע כל כך פעמים ולהתפלל וללמוד כל כך כנ"ל וליתן צדקה כל כך

ולכן אמרו רבותינו ז"ל שמי שלא קרא קריאת שמע פעם אחת מעלין עליו כאילו לא קרא מימיו, וכן לענין ביטול תורה ח"ו.

אך אין כל אדם זוכה לזה שיהיו כל ימיו שלימים ולא יחסר בהם אפילו שעה אחת ורגע אחד, והעצה לזה אמרו רבותינו ז"ל שיהיו כל ימיו בתשובה.

וכמו למשל כשאדם עושה דברי שטות ואחר כך רואה שאחרים רואין אותו מיד נופל עליו הבושה ומתבייש מאד, והכל לפי המבייש והמתבייש ולפי הדבר שנתבייש ממנו

כמו כן כשישים האדם אל לבו כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו אשר לא לה' המה, ויעמיק בשכלו גדולת ה' אשר הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשיב ואיך הוא עומד עליו ורואה במעשיו המגונים בעיניו וצופה ומביט כל מחשבותיו ובוחן כליות ולב ולית אתר פנוי מיניה, בודאי יפול עליו הבושה ממנו יתברך.

ובחינת בושה זו יש לה כמה בחינות, מרום המעלות עד סוף כל דרגין, וסביביו נשערו מאוד ומדקדקין על עצמן כחוט השערה, אשר רואים בעצמן כי פנה לבם ומחשבתן מדביקות וקרבת אלקים ועבודתו, שבו ויבושו מגדולת ה' העומד לנגדם תמיד.

וזהו ויחד לבבינו כו' ולא נבוש לעולם ועד, כי לעולם ועד יש בחינת בושה זו עד רום המעלות בלי יחוד הלב בו יתברך פירוש על דרך מה שנתבאר במקום אחר מענין השתלשלות העולמות עד אין קץ כמו שכתוב הכל ירוממוך סלה, וכל מה שהאדם עולה בהשגתו ותבונתו למעלה מעלה בגדולת אין סוף ברוך הוא תקטן בעיניו יראתו ודבקותו הראשונה והיא כאין ממש וכאילו לא היתה לו שום יראה כלל, וכמשל הרואה את המלך פתאום שמתבוששש מדבורו שדבר בלא ראות.

והנה כתיב "כי נער ישראל ואוהבהו וממצרים קראתי לבני"

והענין הוא כמו שאנו רואים על דרך משל בן נער אצל אביו שכל זמן שאביו מראה לו אהבתו ומקרבהו באהבה וחיבה יתירה מתרהב בנפשו לעשות כל מה שלבו חפץ מילין דשטותא נגד רצון אביו, ואף אם אביו מוחה בידו אינו משגיח בו ואינו שומע לקולו, רק אם אביו גוער בו ודחפו חוץ לבית ואומר לו שאינו אביו וכהאי גוונא אזי מתעורר ומתגלה האהבה אצל הבן אל האב בהתגלות וצועק במר נפשו שאינו רוצה ליפרד מאביו בשום אופן ומכל שכן כשלא יקרא שם אביו עליו לומר אבי, מה

שאין כן כשהבן אצל אביו האהבה היא בהעלם אצלו מחמת קוטן שכלו שאינו משיג כמו הגדול ששומע לקול אביו בעודנו עמו באהבה והתקרבות.

וכן הענין באהבת ישראל למקום ברוך הוא המסותרת בלב כל אחד ואחד מישראל אינה יוצאת מהעלם אל הגילוי כשהם בבחינת נער שהוא בחינת קטנות

רק אם יתבונן בשכלו שהוא מרוחק מאד מה' בתכלית, בשום אל לבו כל דרכיו ועניניו אשר לא לה' המה, וידמה בנפשו כאילו דחפוהו מהסתופף בבית אלקים ודחוהו לנפול שלא יראה באור פני מלך הקדוש יתברך כאשר יוכל כל אחד ואחד למצוא אשמה בנפשו אשר בשבילה הוא ראוי לכך כל חד וחד לפום שיעורא דיליה, וכנזכר לעיל בענין הבושה

ואזי יתעורר אצלו בחינת האהבה בהתגלות לבו ביתר שאת ויצעק אל ה' בצר לו מאהבה רבה להבטל ולהכלל באורו יתברך שאינו רוצה להיות נפרד חס ושלום מאחדותו יתברך כי ישראל נקראו בנים למקום.

וזהו "וממצרים" שהוא מיצר וקטנות "קראתי" להיות "לבני" כאהבת הבן אל האב, שעל ידי זה מתגלה האהבה ביתר שאת ומעלה.

ועל זה אמרו יש קונה עולמו בשעה אחת, כי האהבה הראשונה הבאה מחמת הימים שנקנה לו בקנין נפשו המשכת אלקותו יתברך להתפשט ולהתלבש בו היא נקראת אהבת עולם בחינת "נפשי אויתיך וגו'" שהוא ענין התפשטות המשכות אלקותו יתברך לחיות נפש האלקית שבאדם כפי אשר תוכל שאת לפי שרשה ממקור חוצבה ולפי ריבוי הכלים והלבושין של תורה ומצות.

ונמשך משם א־ל ש־ד־י על שם שמשפיע לעולמות שפע חיותם די והותר להיות חיים וקיימים, כמו שכתוב "והריקותי לכם ברכה עד בלי די" שיבלו שפתותיכם לומר די, והיא בחינת ממלא כל עלמין.

מה שאין כן אהבה זו מבחינת תשובה היא בחינת אהבה רבה וגדולה מאד יותר מכדי ערך הכלי של נפשו... מעשיו שהרי אין לו מעשים טובים, אלא על דרך יתרון האור מן החושך שאור האהבה המתגלה מתוך החושך תאיר ביתרון אור ומעלה יתירה בלי שיעור וגבול.

ולכן אהבה זו נמשך משם הוי"ה שהוא מהוה כל ההויות ואינו נגבל ונתפס בשום מדה וכלי כלל ואינו בבחינת וערך השגה כלל כי לית מחשבה תפיסה כלל (כי אם כאשר תפיסא על ידי תורה ומצות שהם בחינת הלבושין שירדו ונשתלשלו בבחינת ממלא כל עלמין).

ולתוספת ביאור, הנה שם הוי"ה ברוך הוא מורה היה הוה ויהיה בהשואה ממש כמו קודם בריאת העולם ואחריו שאין עוד ואפס ממש זולתו כך הוא עתה ממש לפניו יתברך דקמיה כלא ממש חשיב כולא.

וכשיעמיק האדם להתבונן בזה באמת לאמיתו, אזי יהיה בעיניו כרשע למפרע שהיה רחוק מה' והלך חשכים ולתאוה יבקש נפרד, אף שאינו באיסור חס ושלום, ועל זה יתמרמר במרירות נפשו על העבר שכלה ימיו בחשך ויצעק אל ה' על העתיד מעומקא דלבא לדבקה בו ליכלל וליבטל באורו יתברך, בכלות הנפש בצמאון לה כמו העיף וצמא במדבר דייקא

וזהו שכתוב "ממעמקים קראתיך", וכמו שכתוב בזהר הקדוש דבעלי תשובה משכי לקודשא בריך הוא עלייהו בחילא סגי לאתקרבא למלכא כו'.

וזהו "השיב אחור ימינו מפני אויב", כי להיות דרישת האהבה מתוך החשך על ידי שרואה בנפשו כי נדחית לחוץ הוא שלא כענין שאמרו רבותינו ז"ל שמאל דוחה וימין מקרבת, שהאהבה שהוא בחינת ימין הוא מחמת התקרבות, אלא היינו דוקא כשישראל הם בגדלות השכל מה שאין כן כשהם בבחינת נער בחינת קטנות כנ"ל, ועל כן נפלה גם האהבה לבחינת קטנות ולאהוב דברים זרים בעניני הגוף שהוא האויב, וכמו שכתוב "כי הגדיל אויב", דהיינו שהאויב נעשה בחינת גדול בעל שכל ויש לו מוחין דגדלות (כמו שכתוב "לא נתמלאה צור") להעמיק דעת בעניינים גשמיים ותאוות העולם הזה וצרכי הגוף ונעשה חזק ובריא אולם. אשר על כן הוצרך אצלו לירד פלאים האהבה לבחינת אחוריים כדי להעלותו מן הארץ החומרי ההיא ולקשר נפשו ולדבקה בה' חיי החיים, על ידי כי משם ידרשנה האהבה על ידי העמקת הדעת בזה הענין עצמו איך נפל מטה מטה מאד בבחינת גלות ויצעק אל ה' ויתבושש מגדולתו כנ"ל.

והנה ענין גלות מצרים, כי יש בחינת מצרים ופרעה בקדושה כנגד מצרים ופרעה שבקליפה, כי זה לעומת זה עשה האלקים וזה נמשך מזה

כי מחמת שפרעה בקדושה הוא גילוי אלקות כמו שכתוב בזהר דאתפרעו כל נהורין, לכן נמשך ונשתלשל מרום המעלות עד סוף כל דרגין, עד שנעשה למטה בקליפה מן ההיפך אל ההיפך לגמרי בחינת השכחה לא ידעתי את ה'.

ולכן אמרו רבותינו ז"ל על פסוק "ויראא אלקים את האור כי טוב", "כי טוב" לגנוז, וכמו שכתוב "ואת צנועים חכמה" וכתיב "כבוד אלקים הסתר דבר".

ומצרים שבקדושה הוא בחינת מיצר וקטנות שבקדושה, שמסתפק בתורתו ועבודתו שלומד בתורה ועובד ה' היפך מה שכתוב "ואתהלכה ברחבה" שהוא בחינת מוחין דגדלות. וכתיב "כי פקודיך דרשתי", דהיינו כמו למשל אדם שהולך על אם הדרך אשר ידע בה תמול שלשום ואף על פי כן שואל ודורש עליה כמסתפק כי ירא לנפשו שמא הוא תועה בה, כך אמר דוד "ואתהלכה ברחבה כי פקודיך דרשתי", שאני דורש ושואל תמיד שמא לא יצאתי ידי חובתי עדיין.

ומחמת בחינת מצרים שבקדושה נמשך ונשתלשל עד שנעשה למטה בקליפה ערות הארץ, דהיינו בחינת פגם הברית, והיינו כי על ידי שאינו משתדל להרבות תורה ומעשים טובים ודי לו במה שעוסק כי לפי ראות עיניו יוצא ידי חובתו ואינו רואה חוב לעצמו, נכשל בפגם הברית שמטמאין אותו בעל כרחו שלא ברצונו במקרה לילה, וכמו שכתוב "אשר מצרים מעבידים".

ויציאת מצרים היא בחינת תשובה על ידי זה הענין עצמו, כשהוא רואה בעצמו שהוא רחוק מה' בתכלית כנ"ל . ולכן כתיב "וידעתם כי אני הוי'ה", פירוש שתתקשרו ותדבקו בשם הוי'ה כנ"ל.

וזהו "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי", כי מחמת שמתחלה היה בחינת "השיב אחור ימינו", הנה עתה על ידי תשובה יתעלה היד שהיא האהבה בעילוי אחר בנשיאת היד למעלה מן הראש, כמו וישא אהרן את ידיו, דהיינו שתתרבה האהבה ותגדל במאד עד למעלה מן הדעת המושג כי "לית מחשבה תפיסא ביה"

וגם ישראל יתעלו במדרגתם יותר ממעלה ומדרגה שהיה להם תחלה בחינת ישראל עלו במחשבה ועתה יהיו במדרגה יותר גבוה ומעלה מעלה מבחינת המחשבה.

ונתתי אותה לכם מורשה, כי הנה האהבה הבאה מבחינת תשובה היא כמו ירושה שנפלה לו הון רב אשר לא עמל בו, כך הנה האהבה הלזו וקרבת ה' הבאה מזה היא שלא על ידי מעשיו הטובים דבר יום ביומו כי אם בשעה אחת, הרי זה באה לו בתורת ירושה שהנחיל אותו הקדוש ברוך הוא.

נקודה למחשבה:

המחשבה הפשוטה שלנו היא שהעבירות שלנו רק מוסיפות למסלול החיים שלנו עוד משימה - לעשות עליהן תשובה.

אדמו"ר הזקן מלמד אותנו שברגע שעברנו עבירה אחת - שינינו את המסלול שלנו להשגת תכלית העולם. ישנו מסלול הצדיקים שאינם חוטאים, שסך כל המצוות שעשו והתורה שלמדו מביאים אותם לתכלית - להיכלל בה'. וישנו המסלול של מי שחטא אי פעם, המצריך דרך אחרת - לשוב בתשובה: להתבייש מה' ולחוש את האהבה העצמית שלנו אליו - שאנחנו לא יכולים להיות נפרדים ממנו - שגם היא מביאה לתכלית - להיכלל בה'.

מנקודת המבט שלנו ברור שאנחנו חותרים לדרך הראשונה, ורק לאחר החטא אנחנו פונים לדרך השנייה. אך הפסוק בקהלת אומר: "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". הציור הזה של אדם שלא חוטא אף פעם ומנצל כל הזדמנות לעשות מצוות וללמוד תורה אינו הגיוני (חוץ מצדיקים עליונים כמו בנימין בן יעקב, עמרם, ישי וכלאב - המצויינים בגמרא כאלה שלא חטאו מימיהם ו"מתו בעטיו של נחש"). כלומר, מנקודת המבט של ה', אנחנו מיועדים מראש לדרך השנייה.

מה שנותר לא ברור הוא - מה הסיפור? למה ה' עושה תוכנית שמיועדת מראש להיכשל, כך שנפנה לתוכנית מגירה? חוץ מזה, זה גם לא פייר!..

התשובה לכך היא שכל היכולת שלנו לעשות תשובה נובעת מההרגשה שאנחנו לא בסדר, סטינו מהדרך, התנהגנו כאילו אנחנו נפרדים מה' וגרמנו לעצמנו עוד יותר להרגיש כך. זה מה שגורם לנו להתבייש מה' וזה מה שמעורר אצלנו את הצימאון לה' ואת ההרגשה שאנחנו לא יכולים יותר להיות נפרדים מה' אפילו עם ההרגשה שהוא מחיה אותנו ונותן לנו משמעות.

[שלא יובן אחרת - גם ברור שאנחנו באמת לא בסדר ולא רק שה' עושה שנרגיש כך, כל חטא מצד עצמו הוא נורא ואיום, רק דיברנו על עצם המסלול של התשובה ושאי פעם נחטא לפחות פעם אחת.]

מוקדש לעילוי נשמות

מו"ר רוח-אפנו האהוב והיקר

הרב שניאור זלמן מרדכי

בן מנחם מענדל קץ

♦♦♦

הרב בנימין דב בן טוביה רוזנצויג

הַמַּאֲמָר הַשְּׁבוּעִי

מיזם "הַמַּאֲמָר הַשְּׁבוּעִי" בא לתת לכל אחד ואחד את האפשרות ללמוד חסידות בהעמקה ובהבנה, תוך דגש על חיבור התורות העמוקות לחיי היומיום שלנו.

במסגרת זו לומדים מידי שבוע מאמרי חסידות יסודיים בהבנה, בעמקות ובבהירות.

בושה! בושה! בושה!

אתה לא מתבייש?! יכולת ללמוד עוד רגע ובחרת במקום זה לגלוש באומגה?

רק תדע ששינית את המסלול, ומוטל עליך לחזור בתשובה.

אך אל דאגה, אהבת ה' מופלאה תזרום בעורקיך!

אשריך!